

REMETE László – RÉVÉSZ Ferenc: Könyvtáros portrék. Bp. FSZEK. 1979. 140 p.

A kötet alapításának 75. évfordulója alkalmából lepett meg bennünket a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. Nyolc könyvtáros életpályáját, működését rajzolja fel, „sajátossága”, hogy valamennyi életrajz a személyiség egészének felvillantására törekedett. Noha Remete László előszavában szinte mentegetőzik ezért, mi úgy véljük, hogy – sok egyéb mellett – a kiadvány egyik nagy erénye ez. Hogy is lehetne szocialista könyvtári hagyományaink megteremtőinek életrajzát másként megírni? Sterilen, száműzve belőle mindazt, ami más tevékenységi területekhez, legfőképpen azonban a társadalmi haladáshoz kötötte őket? Hiszen a válogatás

egyik – ki nem mondott, de nyilvánvalóan alapvető – szempontja az, hogy a bemutatott személyek kivétel nélkül elkötelezettek: a szocializmus, de legalább a polgári radikalizmus ügyéhez (Braun Róbert) szegődött el mindegyikük, töretlenül, élete végéig.

A kötet nem előzmény nélkül való. Első, kisebb terjedelmű kiadása még 1964-ben látott napvilágot (ugyancsak a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kiadásában). Az ott közzétett életrajzok közül változtatás nélkül került át *Braun Róbert* és *Pikler Blanka* portréja, más forrásokból, ugyancsak változatlanul vagy kisebb bővüléssel a többi biográfia (*Madzsar József, Kőhalmi Béla, Soltiné Szigeti Gabriella, Dienes László*).

Önálló tanulmánnyá bővült *Szabó Ervinnek* az első kiadásban vázlatosan közölt életrajza. Az új Szabó Ervin portré – bizvást állíthatjuk – mintaszerű. Remete Lászlónak, a Szabó Ervin-életmű avatott kutatójának a tollából ezúttal olyan tömör (alig 20 oldalnyi) tanulmány keletkezett, amely Szabó Ervin politikai-tudósi-művelődéspolitikusi-könyvtárosi tevékenységének legjobb összefoglalásai közé sorolandó, és amelyet épp ezért tansegédlet-hiánnyal küszködő felsőfokú könyvtárosképzésünk kitünően hasznosíthatna. A másodközlésként közzétett Dienes-életrajz kitünő összegzés, ám fájón emlékeztet nemzedékünk tartozására: a Dienes László-életmű (sőt a fényes tehetségek raját kibocsátó egész Dienes-család) történetének viszonylagos feldolgozatlanságára. A megközelítésnek – akárcsak Szabó Ervin esetében – komplexnek, többszempontúnak kellene lennie. Dienes László könyvtárosi, könyvtárpolitikai tevékenységének nemcsak feltárása, hanem értékelése is könyvtárügyünk adóssága. Hogy mennyire megérné a fáradságot, azt a Remete László által említett epizód is tanúsítja: a személyi kultusz korszakában hivatalosan már „leírt” Dienes az 1952. évi első országos könyvtáros konferencián politikai és szakmai kötelességének tartotta, hogy a nyilvánosság előtt figyelmeztessen az akkori,

egyoldalúan mennyiségi szemléletű könyvtárpolitika veszélyeire (le is dorongolták nyomban érte, könyvtárügyünk története azonban őt igazolta). Dienes László születésének az évtized végén lesz a századik évfordulója (1889-ben született), még van idő a munkához. Csak éppen vállalkozó kellene hozzá...

Révész Ferenc *Hajdú Henrikről* írt – mint az előszó is említi – „irodalomtörténeti esszének is minősíthető” biográfiát. Hajdú Henrik költő – aki a húszas-harmincas években már nemzetközi műfordítói hírnévre tett szert – a felszabadulás után a könyvtár igazgatójaként sem hagyta abba műfordítói tevékenységét, egyidejűleg volt lelkes könyvtárigazgató és termékeny műfordító. Révész Ferenc expresszív hangvételű életrajza e nagyszerű embernek, az Ibsen-drámák ihletett magyar fordítójának állít méltó emléket.

A kötet külön érdekessége a könyvtárosnő-életrajzok közlése. Az első kiemelkedő asszony-könyvtárosok pályájának ismertetése és népszerűsítése nemcsak történeti érdekességű, hanem – négyötödében elnöiesedett szakmánk szempontjából – tanulságos is, hisz előfutár-példaképekről van szó, akik közül a későbbi híres bibliográfus Pikler Blanka Magyarországon az első női könyvtárosok közé tartozik (az életrajz tanúsága szerint a felvételével habozó fővárosi hatóságok számára bizonygatni kellett, hogy Németországban már 27 nő dolgozik könyvtárban, következésképp Magyarországon is megfelelhet egy nő a könyvtárosság szakmai követelményeinek). Soltiné Szigeti Gabriella – ha más címen is – ugyancsak az „első” közé tartozik: ő az első női könyvtáros, aki kommunista, és az első könyvtáros, aki nő léteire felelős vezetői beosztást kapott (1948-ban a könyvtár aligazgatójává nevezték ki).

Kőhalmi Béla is, aki kortársunk volt, sok mindenben az elsőkhöz tartozik. Az elsőkhöz nyerte el a kandidátusi címet és kapta meg a Kossuth-díjat, s ami a legfontosabb: tehetsége és kitartó szorgalma egész viszontagságos életpályáján a legelsőkhöz sorolta. A róla szóló biográfia újraközlése azért különösen öröndetes, mert alakja és életműve már halványodni látszik. Holott – aki ismerte, tudja – nem ézt érdemelné...

Végezetül szólnunk kell az életrajz-gyűjtemény még egy sajátosságáról, arról ugyanis, hogy „hősei” különböző beosztásokban, vezetőként vagy akár beosztottként kivétel nélkül a Fővárosi [Szabó Ervin] Könyvtár alkalmazottai voltak. Az alkalmat megragadva tűnődjünk el hát rajta, hogy alkalmasint nem véletlenül vált, válhatott épp ez a könyvtár szocialista könyvtári hagyományaink létrehozásának műhelyévé. (Mindenekelőtt abban az időszakban, amikor tiszteletreméltó hagyományokat ápolgató nagykönyvtáraink zöme a könyvtári – és tegyük hozzá: a társadalmi – konzervativizmus mentsváráivá lettek.) Milyen szerepet játszhatott ebben Szabó Ervin iskola- és hagyományteremtő képességén kívül a könyvtár állománya: a szociológiai gyűjtemény? És hagyható-e számításon kívül az a körülmény, hogy ez a könyvtár volt hosszú időn át egyszál magában a progresszív könyvtári gondolat hordozója? Talán előlegezhetjük – különösebb vizsgálódás nélkül is – azt a megállapítást, hogy a könyvtár nyitottsága, „kifelé fordultsága”, a polgári humanizmus jegyében fogant „public library” koncepció adaptálása elválaszthatatlanná vált a társadalmi haladás igénylésének követelményétől.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár még a kurta magyar könyvtártörténethez viszonyítva sem tekinthet hosszú múltra vissza. Múltja azonban dús eseményekben, olyannyira, hogy feldolgozása tetemes munkát és nem utolsó sorban szakértelmet igényel: Szerencsés-

nek tarthatjuk magunkat, hogy a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár munkatársai között vannak, akik mindkét követelménynek eredménnyel képesek megfelelni, s hogy a könyvtár vezetése a szükséges feltételeket is biztosítani tudja.

ZIRCZ PÉTER

